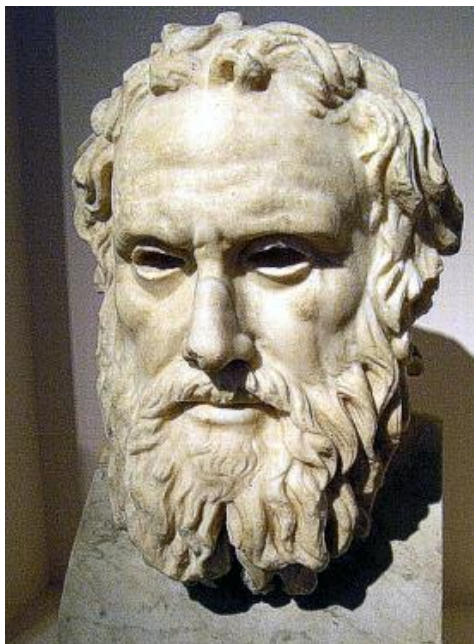

S Homerjem sta bila prvi veliki pesniški imeni v evropskem literarnem svetu. Bil je pesnik, pisatelj, rapsod (potujoč starogrški pevec z liro v roki) in predvsem nadvse pomembni mitograf. Poleg starejšega Homerja je bil glavni začetnik starogrških mitoloških zgodb. Če sem želel kdaj kaj izvedeti, recimo zgodbo o kakšnem junaku iz grške mitologije, sem se obrnil nanj in skoraj vedno sem dobil sprejemljiv odgovor pri njem. Vprašal sem hčerko, če kaj ve o njem. Pa ni vedela. Tako velja o njem napisati nekaj vrstic. Snov sem povzel po svetovni wikipediji in jo priredil v kratko preprosto branje za splošno izobrazbo. V podrobnosti njegove Teogonije se tu ne spuščamo. Povemo le bistveno. Ostalo lahko preberete na spletu, če vas ta snov zanima.

Heziod

Heziod (Hesiodos, 8./7. stol. pr. n. št., Askra, Beocija, Grčija) velja sicer po nekih literarnih merilih za predhodnika lirike, je pa v bistvu epski pesnik s pesmimi, namenjenimi takratnemu beotskemu kmetu.

Bil je kmečki sin priseljenca iz Male Azije, pastir, mali kmet. V mladosti naj bi pasel po pobočjih gore (gorovja) Helikon, ki jo po njegovi zaslugi poznamo kot goro muz, kjer so ta božanstva – muze slavili. Prav njega naj bi na gori Helikon muze izbrale in spodbudile, da je začel opevati izvor bogov. Potem ni več pasel, ampak samo še pisal in pesnil.

Heziod – v svojih pesmih razkrije, da je živel v vasi Askra; ob paši drobnice so se mu v megli prikazale muze, ga posvetile v pesnika bogov in od tedaj je začel pisati epsko poezijo, na pesniškem tekmovanju na otoku Evbeja pa je zmagal.

Ko je izgubil zapuščinsko tožbo proti svojemu razsipnemu bratu, je zapustil domovino. Umorili naj bi ga sinovi nekega gostitelja v Ooneonu. Njegove posmrtno ostanke so na ukaz Delfijskega preročišča prepeljali v Orhomen (Orchomenos) v rojstno Beocijo, kjer so mu na trgu postavili lep spomenik.

Napisal je didaktično pesnitev *Teogonija* (v 1022 heksametrih), v kateri opisuje mitološki nastanek sveta in izvor bogov v grški mitologiji. Bogovom je dal imena. Posebno skrbno je obravnaval rodoslovje. Razen drugih del, mu pripisujejo še *Seznam žensk* (Heroogonija), kjer je poskušal prikazati povezave med grškimi bogovi in polbogovi-junaki in boginjami in Zemljankami.

Homerjeve in Heziodove pesnitve so najstarejša grška literatura. Vsebujejo različne vrste mitov. Pesnitve enega in drugega so si tu in tam tudi malo podobne. Zato je precej verjetno, da njune pesnitve izvirajo iz približno istega časa. Toda takšno povezavo zaradi nejasnosti glede nastanka in avtorstva Ilijade in Odiseje ni mogoče potrditi kot povsem resnično. Heziod je s svojim delom močno vplival na starogrške filozofe.

Teogonija je delo, ki je predhodnica filozofske razlage nastanka sveta. Polna fantastičnih mitov je imela velik vpliv na nadaljnje oblikovanje starogrške filozofske misli. Deluje kot nekakšen nauk o izvoru bogov, podan na osnovi mnogoboštva. Bogovi izvirajo iz drugih bogov in imajo svoja življenja. Želi pojasnjevati tudi nastanek Zemlje, Neba in Morja, kako so se iz njih rodili bogovi, kako so si razdelili svet in kako so zasedli svoje položaje na gori Olimp.

Uran (Nebo) je z Ge(j)o (Zemljo) zaplodil najstarejši rod bogov – Titane. Od Gee ga je ločil Titan Kronos, ko ga je kastriral. Tako se je začel razdor med bogovi in borba za oblast. Nekaj časa so imeli oblast Titani, ki sta jim vladala Kronos in njegova družica Re(j)a. Tudi Kronos, tako kot njegov oče Uran, se je bal prevratnikov in je zato vse svoje otroke požrl. A ga je Rea ukanila. Sina Zeusa je skrila, Kronosu pa nastavila kamen, da ga je pogoltnil namesto lastnega potomca. Zevs je nato Kronosa prisilil, da je izbljuval vse njegove brate in sestre, ki so prišli na svet kot odrasle osebe. Ob pomoči Geinih pošastnih potomcev Gigantov s stotimi rokami in petdesetimi glavami itn. so premagali Titane.

Bistvo Heziodovega dela je mit o Titanih in mlajših bogovih, o Zevsu, ki je premagal Kronosa in začel z gore Olimp vladati zemlji in nebu. Sicer pa Heziod ob pripovedi o izvoru sveta podaja v pesnitvi pregled bogov in njihovih medsebojnih sorodstev, pripoveduje o junakih, ki so se spočeli iz različnih zvez med bogovi, boginjami in ljudmi, in končuje z naštevanjem glavnih ženskih vlog v mitologiji.

Heziodove mitološke pripovedi glede motiva niso lastne samo starim Grkom, ampak so jih prevzeli tudi od drugod. Zgodbe o mlajšem rodu bogov, ki premaga ali uniči starejši rod, zasledimo že v mitih Mezopotamije okoli 1000 pr. n. št. Heziod ni bil avtor mitov, jih je le zbiral, zbral in uredil.

Je pa to didaktična epska pesnitev po zgledu orientalske filozofske literature. V *Teogoniji* Heziod zapiše npr. pripoved o Prometeju. Prvo žensko, ki jo dobi za ženo njegov naivni brat Epimetej, imenuje Pandora («z vsem obdarjena»). Njena zgodba je tipična zgodba o izvoru zla. Je pesimistična. Pandora odpre skrinjico in iz nje izpusti (pravzaprav ji uidejo) vse nadloge in nesreče tega sveta, v njej pa ostane edino Upanje.

Podobno nakazuje pesimizem tudi v drugi obsežni pripovedi o štirih dobah (rodovih) človeštva: v zlati dobi je ljudem zemlja dajala vse dobrine; v srebrni dobi je bil človeški rod že brezbožen in ga je Zevs uničil (primerjaj z vesoljnim potopom); v bronasti dobi se je rod z boji uničil sam, rod bogovom podobnih junakov je izginil v trojanski, tebanski in drugih vojnah. Tedanji, Heziodov rod, naj bi bil slab in nesrečen, toda tudi tega bo Zevs nekoč uničil. *Zadnji rod* pa bo najslabši, najbolj zločinski in najnesrečnejši.

Več o Heziodovi *Teogoniji* je na spletu. Zanimivo je, da starogrški pesnik poaleksandrijske dobe Arat v svojem didaktičnem epu *Pojavi* (okoli 270 pr. n. št. s 1154 heksametri), kjer je podal najstarejši opis ozvezdij, *Teogonije* ni niti omenil, ampak se je naslonil na delo matematika in astronoma Evdoksa iz Knide (4. stoletje pr. n. št.). Vprašanje je, če je Arat sploh poznal Heziodovo delo. Po moje ga ni. Heziod svojih mitov namreč tudi ni vezal na ozvezdja na zvezdnem nebu.

Literatura:

Svetovni splet

Kranj, 25. oktober 2018

Majo Prosen